

KOMISSIO

KOMISSION PÄÄTÖS,

tehty 29 päivänä marraskuuta 1995,

EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan soveltamismenettelystä

(IV/34.179, 34.202, 216 — Stichting Certificatie Kraanverhuurbedrijf ja Federatie van Nederlandse Kraanverhuurbedrijven

(Ainoastaan hollanninkielinen teksti on todistusvoimainen)

(95/551/EY)

EUROOPAN YHTEISÖJEN KOMISSIO, joka

ottaa huomioon Euroopan yhteisön perustamissopimuksen,

ottaa huomioon perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklan ensimmäisen täytäntöönpanoasetuksen, 6 päivänä helmikuuta 1962 annetun neuvoston asetuksen N:o 17⁽¹⁾, sellaisena kuin se on viimeksi muutettuna Itävallan, Suomen ja Ruotsin liittymisasiakirjalla, ja erityisesti sen 3 artiklan 1 kohdan sekä 15 artiklan 2 kohdan,

ottaa huomioon M.W.C.M. van Marwijkin ynnä muiden valituksen 13 päivältä tammikuuta 1992 sekä hakemuksen väliaikaisista toimenpiteistä sekä ottaa huomioon säännöt ja määräykset, jotka Stichting Certificatie Kraanverhuurbedrijf ilmoitti 15 päivänä tammikuuta 1992 ja Federatie van Nederlandse Kraanverhuurbedrijvenin 6 päivänä helmikuuta 1992,

on antanut asianomaisille osapuolille mahdollisuuden tulla kuulluksi asioista, joita vastaan komissio on esittänyt väitteitä asetuksen N:o 17 19 artiklan 1 kohdan sekä neuvoston asetuksen N:o 17 19 artiklan 1 ja 2 kohdassa säädetyistä kuulemisista 25 päivänä heinäkuuta 1963 annetun komission asetuksen N:o 99/63/ETY⁽²⁾ mukaisesti,

on kuullut kilpailunrajoituksia ja määräävää markkina-asemaa käsittelevää neuvoa-antavaa komiteaa,

sekä katsoo, että

I. ASIASELOSTUS

Valitus

- (1) M.W.C.M. van Marwijk ja kymmenen muuta yhtiötä tekivät 13 päivänä tammikuuta 1992 valituksen

⁽¹⁾ EYVL N:o L 13, 21.12.1962, s. 204/62

⁽²⁾ EYVL N:o 127, 20.8.1963, s. 2268/63

sekä hakemuksen väliaikaisista toimenpiteistä; valituksen mukaan Federatie van Nederlandse Kraanverhuurbedrijven, jäljempänä 'FNK' ja Stichting Certificatie Kraanverhuurbedrijf, jäljempänä 'SCK', ovat rikkoneet perustamissopimuksen kilpailusääntöjä kieltämällä siirrettävien nostureiden vuokraamisen sellaisilta yrityksiltä, joita SCK ei ole hyväksynyt, ja määräämällä kiinteät taksat sääntöjensä ja määräysiensä mukaisesti.

Ilmoitetut sopimukset

- (2) SCK:n säännöistä⁽³⁾ ja nosturien vuokrauksen hyväksymistä koskevista määräyksistä⁽⁴⁾, mukaan lukien liitteet, joista tärkeimmät koskevat hyväksymisvaatimuksia, ilmoitettiin komissiolle 15 päivänä tammikuuta 1992. FNK:n säännöistä⁽⁵⁾ ja sisäisistä määräyksistä⁽⁶⁾ ilmoitettiin 6 päivänä helmikuuta 1992. Molemmissa tapauksissa haettiin puuttumattomuustodistusta tai vaihtoehtoisesti vapautusta 85 artiklan 3 kohdan nojalla.

FNK

Ilmoituksen mukaan FNK:n säännöissä edellytetään muun muassa, että jäsenet veloittavat kohtuullisten taksojen mukaan nostureiden vuokraamisesta ja soveltavat FNK:n yleisiä ehtoja, joihin kuuluu hintaan liittyviä määräyksiä (FNK:n sisäisten sääntöjen 3 artiklan b ja c alakohta) ja se, että ne vuokratessaan ylimääräisiä nostureita antavat etusijan toisille jäsenille (FNK:n sisäisten sääntöjen 3 artiklan a kohta).

SCK

SCK:n säännöissä, sellaisina kuin ne ilmoitettiin, kielletään muun muassa SCK:hon kuuluvilta

⁽³⁾ Päivätty 9.1.1992.

⁽⁴⁾ Päivätty 1.1.1992.

⁽⁵⁾ Päivätty 17.7.1989.

⁽⁶⁾ Päivätty 31.10.1988.

yrityksiltä ylimääräisten nostureiden vuokraaminen SCK:hon kuulumattomilta yrityksiltä (SCK:n sääntöjen 7 artiklan toisessa luetelmakohdassa mainittu "inhuurverbod").

Osapuolet

- (3) Valittajat ovat yhtiöitä, jotka vuokraavat siirrettäviä nostureita. Kun valitus tehtiin, yhdeksän niistä sijaitsi Alankomaissa ja kaksi Belgiassa, eikä niistä yksikään ollut FNK:n jäsen tai kuulunut SCK:hon. Tammikuussa 1992 tehdyn valituksen jälkeen kolme valituksen tehneistä nostureista vuokraavista yhtiöistä on liittynyt FNK:n jäseneksi, ja yksi niistä on myös liittynyt SCK:hon.
- (4) FNK on siirrettäviä nostureita vuokraavien yritysten yhteenliittymä. FNK perustettiin 13 päivänä maaliskuuta 1971, ja sillä on rekisteröity toimisto Culemborgissa. FNK:n säännöissä määrätty tavoite on valvoa erityisesti sen jäseninä olevien nosturivuokraamojen etua ja edistää jäsentensä välistä yhteydenpitoa ja yhteistyötä sanan laajimmassa merkityksessä. Sääntöjen mukaan Alankomaitten ulkopuolella sijaitsevat yritykset eivät voi liittyä jäseniksi. Vuoden 1994 puolivälissä yhteenliittymään kuului 196 jäsentä.
- (5) SCK, jolla on rekisteröity toimisto samassa osoitteessa Culemborgissa, perustettiin 13 päivänä heinäkuuta 1984. Sen säännöissä määrätty tavoite on edistää ja ylläpitää nosturivuokraamojen laatua⁽¹⁾. Tätä varten SCK on laatinut yksityisoikeuteen perustuvan vapaaehtoisen todistusjärjestelmän. Vuoden 1994 puolivälissä SCK:hon kuului 190 yhtiötä, joista suurin osa oli myös FNK:n jäseniä⁽²⁾.

Markkinat

- (6) Kyseessä olevia nostureita käytetään ensisijaisesti rakentamisessa, petrokemian teollisuudessa ja kuljetusalalla Alankomaissa. Nosturivuokrausalalla ylimääräisten nostureiden vuokraaminen toisilta vuokraajilta on hyvin laajamittaista. Laitteiden järjehtämisen ja kapasiteetin tehokkaan käytön kannalta (ylimääräisten) nostureiden tilapäinen vuokraaminen voi olla ostamista edullisempi vaihtoehto. Ilmoituksen ajankohtana Alankomaissa oli

FNK:n mukaan noin 350 nosturivuokraamoja, joiden yhteinen liikevaihto oli noin 450 miljoonaa ecua. Vuonna 1990 tehdyssä kyseistä alaa koskevassa riippumattomassa tutkimuksessa FNK:n jäsenten ja SCK:n hyväksymien jäsenten markkinaosuuden arvioitiin olevan 78 prosenttia⁽³⁾. FNK ja SCK arvioivat, että niiden markkinaosuus vuonna 1992 oli noin 51 prosenttia; Alankomaissa olevien vuokranostureiden yhteismäärä oli noin 3 000, ja FNK:n jäsenet omistivat 1 544 nosturia⁽⁴⁾. FNK:n mukaan useimmat nosturit toimivat kuljetusvaikeuksien takia 50 kilometrin säteellä, mikä rajoittaa muista jäsenvaltioista peräisin olevien yhtiöiden Alankomaiden markkinat Belgian ja Saksan rajojen lähellä sijaitseville alueille.

Valtiollinen valvonta

- (7) Työsuojelulain (Arbeidsomstandighedenwet — Arbower) mukaan työnantajien on huolehdittava, että käytettävät työkalut ja laitteet ovat asianmukaisesti ja luotettavasti valmistettuja. Heidän on myös tarkastuttava laitteet määräajoin. Työsuojelulakiin perustuvissa lukuissa turvallisuusmääräyksissä nämä säännöt on määritelty yksityiskohtaisesti. Tässä yhteydessä on erityisesti mainittava tehtaiden ja työpaikkojen turvallisuusmääräykset ja muuntyyppisten työpaikkojen turvallisuusmääräykset, joissa säädetään nostureiden ja nostolaitteiden turvallisesta rakentamisesta ja käytöstä. Nämä määräykset selitetään yksityiskohtaisesti erityyppisten nostureiden ja nostolaitteiden osalta ministeriöiden asetuksissa ja työsuojeluviraston (Arbeidsinspectie) esitteissä, joissa otetaan asianmukaisella tavalla huomioon koneita koskevassa neuvoston direktiivissä 89/392/ETY⁽⁵⁾ säädetyt edellytykset. Saksassa ja Belgiassa on vastaava oikeusjärjestelmä.

⁽¹⁾ Alun perin SCK:n tavoite oli edistää ja ylläpitää nosturivuokraamojen laatua Alankomaissa. Ilmaisui "Alankomaissa" poistettiin 9.1.1992 tehdyllä sääntöjen muutoksella.

⁽²⁾ Niistä 190 yrityksestä, jotka 21.7.1994 kuuluivat SCK:hon, vain seitsemän ei ollut FNK:n jäsen. Kääntäen FNK:n 196 jäsenestä vain 12 ei ollut SCK:n hyväksymiä 21 päivänä heinäkuuta 1994.

⁽³⁾ Nederlandse Middenstands Bankin (NBM) toimialatutkimuksen mukaan vuonna 1990 oli toiminnassa 240—280 nosturivuokraamoja, joista yli 170 kuului FNK:hon. NMB arvioi siten FNK:n markkinaosuuden vuonna 1989 78 prosentiksi (344—440 miljoonaa Alankomaiden guldentia) olettaen, että nosturikohtainen liikevaihdon keskiarvo on 254 000 Alankomaiden guldentia ja että FNK:n jäsenet omistavat 1 354 nosturia ja ottaen huomioon, että FNK:hon kuulumattomat jäsenet ovat suhteellisen pieniä yrityksiä. Hyväksymisneuvoston (Raad voor de Certificatie) 11.1.1993 SCK:sta antaman loppuarvion mukaan noin 70 prosenttia Alankomaissa vuokratuista nostureista vuokrataan SCK:n hyväksymiltä yhtiöiltä.

⁽⁴⁾ KeBoMan vuosikertomuksen 1992 mukaan Alankomaissa on 3 432 siirrettävää nosturia, joista FNK/SCK:n mukaan noin 3 000 on vuokrattavissa.

⁽⁵⁾ EYVL N:o L 183, 29.6.1989, s. 9. Direktiiviä on muutettu viimeksi direktiivillä 93/68/ETY (EYVL N:o L 220, 30.8.1993, s. 1). Nosturit sisällytettiin direktiivin soveltamisalaan toisella muutoksella: direktiivi 91/368/ETY (EYVL N:o L 198, 22.7.1991, s. 16).

Lainsäädännön edellyttämät nostureiden ja nostolaitteiden tarkastukset suoritetaan ennen ensimmäistä käyttöönottoa⁽¹⁾, kolme vuotta käyttöönoton jälkeen ja sen jälkeen joka toinen vuosi. Sosiaaliministeri (Minister van Sociale Zaken) perusti vuonna 1982 tehtaiden ja työpaikkojen turvallisuusasetuksen (Veiligheidsbesluit voor fabrieken of werkplaatsen) mukaisesti KeBoMa-säätiön (Keuring, BouwMachines), Eden, joka vastaa muun muassa nostureiden ja nostolaitteiden tarkastamisesta ja testaamisesta⁽²⁾. KeBoMa on ainoa hallituksen tällaiseen tehtävään nimeämä ja hyväksymä tarkastuslaitos⁽³⁾. Havaitessaan huomattavia puutteita KeBoMan on ilmoitettava asiasta työsuojeluvirastolle. KeBoMan sääntömääräisten tarkastusten lisäksi työnantajien on tarkastutettava nosturit ainakin kerran vuodessa asiantuntijalla, jota työsuojeluvirasto pitää tarpeeksi pätevänä tähän tehtävään⁽⁴⁾.

FNK:n ja SCK:n rakenne

- (8) Hyväksymisneuvosto tunnustaa SCK:n hyväksyntäelimenä; tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että hyväksymisneuvoston mielestä se täyttää riipumattomuuden vaatimukset.
- (9) Tämä ei muuta sitä tosiseikkaa, että FNK:n ja SCK:n välillä on läheiset yhteydet. Perustettaessa SCK:ta FNK:n työvaliokunta nimesi sääntöjen mukaisesti SCK:n koko johtokunnan ja sillä oli myös oikeus erottaa johtokunta. Siitä lähtien kun sääntöjä muutettiin 15 päivänä joulukuuta 1987, SCK:n johtokunta on täyttänyt itse avoimet paikat, mutta tällä toimialalla työskentelevät jäsenet (puolet johtokunnasta) nimettiin 20 päivään kesäkuuta 1994 asti FNK:n sitovan suosituksen perusteella. Vasta mainittuna päivänä suosituksen sitovuudesta luovuttiin. Toisin sanoen mainittuun päivään saakka FNK:lla oli ratkaisuvallta ainakin puolen SCK:n johtokunnan osalta. Koska SCK:n johtokunta tekee päätökset määräysten mukaisesti yksinkertaisella enemmistöllä, johtokunta ei voi tehdä

käytännöllisesti katsoen mitään päätöstä ilman FNK:n suostumusta.

Johtokuntaa avustaa neuvoa-antava toimielin (College van Advies), jota on 20 päivästä kesäkuuta 1994 kutsuttu asiantuntijakomiteaksi; sen jäsenet SCK:n johtokunta nimittää ja erottaa — 15 päivään joulukuuta 1987 kuultuaan FNK:n työvaliokuntaa ja mainitusta päivästä 30 päivään kesäkuuta 1994 kuultuaan FNK:ta, joka voi myös itse ehdottaa jäseniä. Asiantuntijakomiteaan kuuluu kahdeksan jäsentä: kaksi FNK:sta, kolme FNK:hon kuuluvista nosturivuokraamojen kanssa sopimussuhteessa olevista järjestöistä ja yhteenliittymistä ja kolme muuta jäsentä. Komitean tehtävänä on antaa neuvoja SCK:n johtokunnalle hyväksymisjärjestelmän luonteesta ja sisällöstä, tarkastusvaatimusten vahvistamisesta sekä hyväksymisjärjestelmän pohjana olevista menetelmistä. Komitean neuvot ovat sitovia (komitean sääntöjen 2 artikla).

Yksittäiset hyväksymispäätökset tekee hyväksymiskomitea (Certificatie commissie), johon kuuluu kaksi johtokunnan jäsentä, jotka eivät työskentele tällä toimialalla (mutta joista yksi on urakoita antavan yrityksen entinen edustaja), sekä asiantuntijakomitean puheenjohtaja. Hyväksymiskomitean nimittää SCK:n johtokunta.

SCK korosti ilmoituksessaan erityisesti, että se perustettiin FNK:n aloitteesta⁽⁵⁾. Lisäksi määräysten perusteella on selvää, että SCK perustettiin toimeksiantajana olleen FNK:n nimissä. Molemmilla järjestöillä on sama osoite ja sama sihteeristö, ja 1 päivään tammikuuta 1993 niillä oli sama puhelinnumero⁽⁶⁾. Sama edustaja ilmoitti kummankin järjestön säännöt ja määräykset samalla lomakkeella. Sama edustaja vastasi sekä FNK:n että SCK:n puolesta 16 päivänä joulukuuta 1992 päivättyyn väitteeseen ja 21 päivänä lokakuuta 1994 päivättyyn väitteeseen. Syyskuuhun 1987 sakka hakijan edellytettiin olevan FNK:n jäsen voidakseen saada SCK:n hyväksynnän. Lokakuuhun 1993 saakka SCK:n hyväksymät jäsenet olivat velvollisia noudattamaan FNK:n yleisiä ehtoja.

Syyskuusta 1987 1 päivään tammikuuta 1992 osallistuminen SCK:n hyväksymismenettelyyn oli FNK:n jäsenyrityksille arviolta kolme kertaa edullisempaa kuin siihen kuulumattomille, ja samana ajanjaksona SCK sai avustusta FNK:lta. Vuodesta 1985 vuoteen 1987 SCK sai myös avustusta Alan-komaiden viranomaisilta.

(1) Koneita koskevan direktiivin nojalla testausvelvollisuus ei enää 1 päivästä tammikuuta 1993 alkaen koske nostureita, joissa on EY-merkki ja joiden mukana on direktiivin mukainen vaatimustenmukaisuusilmoitus; sittemmin ilmaisu "EY-merkki" on direktiivin 93/68/ETY 6 artiklan mukaan korvattu ilmaisulla "CE-merkintä" (ks. alaviite 5, s. 80).

(2) Sosiaali- ja työllisyysasiain valtiosihteerin päätös (Erkenningsbeschikking van de Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid) nr. 230677, 18.2.1982, Nederlandse Staatscourant 77.

(3) KeBoMan vuosikertomus 1992, s. 1.

(4) Tällainen asiantuntija voi olla esimerkiksi nosturin toimittaja, mutta käytännössä asiantuntija usein kutsutaan KeBoMasta.

(5) Ks. ilmoituksen 4 kohta. Tämä käy selvästi ilmi myös hyväksymisneuvoston loppuarvioista SCK:sta, joka on mainittu alaviitteessä 3, s. 80.

(6) SCK on kuitenkin 21.7.1994 päivätyn kirjeen mukaan käyttänyt eri postiosoitteita 1.1.1993 alkaen.

FNK:n ja SCK:n toiminta

FNK

- (10) Sääntöjensä mukaan FNK:n tavoitteena on valvoa kaikkien ja erityisesti sen jäsenenä olevien nosturivuokraamojen etua sekä edistää jäsentensä välistä yhteydenpitoa ja yhteistyötä sanan laajimmassa merkityksessä. Nämä tavoitteet ja niiden toteuttamiskeinot ilmaistaan säännöissä ja sisäisissä säännöissä. Sääntöjen 6 artiklan 1 kohdan mukaan sääntöjen ja määräysten mukaiset päätökset ovat jäseniä sitovia. Tämän säännön vastaisesti menettelevä jäsen voidaan erottaa 10 artiklan 1 kohdan d alakohdan nojalla.

FNK:n sisäisissä säännöissä edellytettiin 15 päivästä joulukuuta 1979 28 päivään huhtikuuta asti, että FNK:n jäsenet antavat etusijan toisille jäsenille ottaessaan tai antaessaan vuokralle nostureita ja että ne soveltavat "kohtuullisia" taksoja. Tätä tarkoitusta varten FNK julkaisi vuoteen 1992 asti kustannuslaskelmia ja suositustaksoja laatimassaan käsikirjassa. Riippumattoman toimialatutkimuksen mukaan nämä suositustaksat olivat yleisesti markkinataksoja korkeampia⁽¹⁾. Vuoteen 1992 asti tietyn tyyppisiä nostureita vuokraavat yhtiöt neuvottelivat säännöllisesti suositustaksoista ja sisäisistä taksoista, toisin sanoen nosturivuokraamojen vuokralle ottamisesta tai antamisesta perimistä taksoista. Sisäiset taksat olivat yleensä jonkin verran suositustaksoja alhaisempia, mutta markkinataksoja korkeampia⁽²⁾. FNK:n osallistuminen näihin neuvotteluihin on selvää muun muassa siitä syystä, että FNK:n sihteeristö oli käytettävissä tällaisiin neuvotteluihin ja että sihteeristön avustajan tehtävänä oli laatia kertomus ja huolehtia muista hallinnollisista tehtävistä⁽³⁾.

Lisäksi FNK:n jäsenillä on sisäisten sääntöjen mukaan velvollisuus noudattaa FNK:n laatimia yleisiä ehtoja⁽⁴⁾. Nämä ehdot sisältävät hintoja ja taksoja koskevia yksityiskohtaisia ohjeita; niissä muun muassa määrätään vähimmäisvuokra-aika, sunnuntai- ja pyhäpäivien korkeammat taksat sekä peruutusmaksut ja viitataan FNK:n laatimiin suositustaksoihin.

(¹) NMB:n toimialatutkimus nosturivuokraamoista (Bedrijfstakonderzoek t.a.v. kraanverhuurbedrijven), 15.12.1990, s. 19.

(²) NMB:n toimialatutkimus, s. 4, 15 ja 19 sekä FNK:n ilmoitus s. 19.

(³) Ks. FNK:n ilmoitus 19 kohta ja FNK:n kirje 3.3.1992 useille nosturivuokraamoille.

(⁴) Nosturikuljettajien urakkatoiden yleiset ehdot, jotka on rekisteröity Amsterdamin ja Rotterdamin piirioikeuksissa 1.1.1991.

Utrechтин piirioikeuden (Arrondissementsrechtsbank) puheenjohtaja määräsi 11 päivänä helmikuuta 1992 tekemässään päätöksessä muun ohessa, että FNK:n on lakattava soveltamasta ensisijaisuussääntöä sekä yhteenliittymän soveltamaa ja suunnittelemaa suositus- ja sisäisten taksojen järjestelmää.

SCK

- (11) Sääntöjensä mukaisesti SCK:n tavoitteena on edistää ja ylläpitää nosturivuokraamojen laatua. Tämä tehdään laatimalla suuntaviivat nosturivuokraustoiminnan perustamista, hyväksymisjärjestelmää ja suuntaviivojen noudattamisen varmistavan seurantajärjestelmää koskevien suuntaviivojen muodossa. Hyväksyminen sisältää nosturivuokraamoon liittyvien seikkojen seurannan: veroja ja sosiaaliturvamaksuja koskevien laillisten vaatimusten noudattamisen, todistuksen vakuutusturvasta, luottokelpoisuuden ja maksukykyisyyden sekä todistuksen palkattavien työntekijöiden pätevyydestä. Yhtiöiden oli myös osoitettava, että ne ovat kauppakamarin rekisterissä, mikä esti tai ainakin vakavasti vaikeutti Alankomaiden ulkopuolelta peräisin olevien yhtiöiden pääsyä markkinoille. Tätä vaatimusta muutettiin 1 päivästä toukokuuta 1993 siten, että hyväksyttiin myös ulkomaisten yhtiöiden rekisteröinti vastaavaan rekisteriin. Hyväksymiseen sisältyvät myös itse nostureiden tekniset ominaisuudet. Hyväksytyjen yhtiöiden oli 21 päivään lokakuuta 1993 saakka noudatettava FNK:n yleisiä ehtoja. Kuten 10 kohdassa mainitaan näihin kuuluvat hintoja koskevat ehdot.

Asiantuntijakomitea laatii hyväksymisvaatimukset, ja hyväksymiskomitea vastaa varsinaisesta hyväksymisestä. Erityisesti asiantuntijakomiteassa ovat näkyvästi edustettuina nosturivuokraamojen kanssa tehtäviä urakoita antavien yritysten edustajat. Muun muassa DSM:llä ja Shellillä on edustajat SCK:n asiantuntijakomiteassa. Yksi SCK:n johtokunnan jäsenistä sekä sen puheenjohtaja ovat Akzon (entisiä) edustajia. Kyseisiä urakoita antavia yrityksiä siis kannustetaan tekemään sopimukset hyväksytyjen yhtiöiden kanssa. Järjestelmästä oli tehty vedenpitävä edellä 2 kohdassa mainitulla vuokrauskiellolla, joka tuli voimaan 1 päivänä tammikuuta 1991 ja jonka mukaisesti hyväksytty yritys ei saa vuokrata nostureita SCK:hon kuulumattomilta yhtiöiltä⁽⁵⁾.

(⁵) Ennen kuin vuokrauskielto otettiin käyttöön 1.1.1991, voimassa oli tilapäismääräys, jonka mukaan hyväksytyn osapuolen oli nostureita vuokralle ottaessaan tarkastettava, täyttävätkö vuokratu laitteisto ja henkilöstö vuokraajan vastuun mukaiset edellytykset.

Koska tällä alalla teetetään paljon töitä aliurakoitsijoilla, todennäköisenä seurauksena on ollut SCK:hon kuulumattomien yhtiöiden kuten Van Marwijkin liikevaihdon huomattava pieneneminen. Kansallisen tuomioistuimen päätöksen (ks. jäljempänä 13 kohta) johdosta SCK:n oli kumottava vuokrauskielto. Tämän SCK teki 4 päivänä marraskuuta 1993.

Menettelyn vaiheet komissiossa

- (12) Tapauksen alustavan tarkastelun jälkeen komissio harkitsi asetusken N:o 17 15 artiklan 6 kohdan nojalla mainitun astuken 15 artiklan 5 kohdan mukaisen sakoista vapautuksen poistamista, sillä sen käsityksen mukaan tähän tapaukseen on sovellettava perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa, eikä 85 artiklan 3 kohdan soveltaminen ollut periaatteessa oikeutettua, koska SCK kielsi siihen kuuluvilta yhtiöiltä nostureiden vuokraamisen siihen kuulumattomilta yhtiöiltä ja esti ulkomaisten yhtiöiden liittymisen siihen tai teki sen ainakin niille hankalaksi. Nostureiden vuokraamista ulkopuolisilta yhtiöiltä koskevalla kiellolla oli kauskan-toiset seuraukset, erityisesti niiden SCK:hon kuuluvien suurten yhtiöiden osalta, jotka tekevät säännöllisesti ja usein urakkasopimuksia nosturivuokraamojen kanssa. FNK:n ja SCK:n kansa käytyjen laajojen suullisten ja kirjallisten neuvottelujen jälkeen komissio teki 13 päivänä huhtikuuta 1994 15 artiklan 6 kohdan mukaisen päätöksen (94/272/EY) (1).

Menettelyn vaiheet kansallisessa tuomioistuimessa

- (13) Van Marwijkin ja ynnä muiden hakemuksesta Utrechtin piirioikeuden (Arrondissements-rechtsbank) puheenjohtaja määräsi 11 päivänä helmikuuta 1992 tekemällään päätöksellä FNK:n keskeyttämään ensijaisuussäännön sekä suositus- ja sisäisten taksojen järjestelmän soveltamisen. SCK määrättiin keskeyttämään vuokrauskiellon soveltaminen. Tämän päätöksen Amsterdamin muutoksenhakutuomioistuin (Gerechtshof) kumosi päätöksellään 9 päivänä heinäkuuta 1992; tuomioistuin katsoi muun muassa, että toistaiseksi ei ollut selvää eikä varmaa, että komissio ei tekisi vapautuspäätöstä kyseisten järjestelyjen osalta. Tämän johdosta SCK otti vuokrauskiellon uudelleen käyttöön samana päivänä.

Sen jälkeen, kun väite oli 16 päivänä joulukuuta 1992 julkaistu, Van Marwijk ja muut uudistivat hakemuksensa Utrechtin piirioikeuden puheenjohtajalle, joka 6 päivänä heinäkuuta 1993 tehdyllä päätöksellä määräsi ulkopuolisten yhtiöiden nostureiden vuokrauskiellon keskeytettäväksi, koska

komissio oli tällä välin ilmoittanut kyseisiä järjestelyjä koskevat näkemyksensä ja koska näin ollen oli selvää, että komissio ei missään tapauksessa tekisi vapautuspäätöstä kiellon osalta. Amsterdamin muutoksenhakutuomioistuin vahvisti tämän päätöksen 28 päivänä lokakuuta 1993. Noudatten tuomioistuimen määräystä SCK laati ja toimitti edelleen 4 päivänä marraskuuta 1993 tiedonannon, jonka mukaan vuokrauskielto oli kumottu, kunnes komissio tekee lopullisen päätöksen asiassa.

II. OIKEUDELLINEN ARVIOINTI

1. Artiklan 1 kohta

Yritysten väliset sopimukset ja/tai yritysten yhteenliittymien päätökset

FNK

- (14) FNK on yhteenliittymä. Yhteenliittymän jäsenet ovat nosturivuokraamisalalla toimivia yrityksiä. Tämä ilmenee FNK:n sääntöjen 1 ja 2 artiklasta sekä ilmoitukseen liitetyn muistion perusteella.

FNK on siten 85 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu yritysten yhteenliittymä.

- (15) FNK:n säännöt, jotka muodostavat FNK:n perussäännöt ja sääntelevät FNK:n ja sen jäsenten välisiä suhteita, ovat sanotussa artiklassa tarkoitettuja sopimuksia. [Ks. (Hudson's Bay — Dansk Pelsdyravlerforening) 28 päivänä lokakuuta 1988 tehty komission päätös 88/587/ETY (?)].

- (16) FNK:n sisäiset säännöt muodostavat yritysten yhteenliittymien päätöksen, koska ne hyväksyttiin FNK:n sääntöjen ja erityisesti niiden 4 artiklan nojalla. FNK:n sisäiset säännöt ovat FNK:n jäseniä sitovia.

SCK

- (17) SCK on Alankomaiden lain mukaan säätiö, joka harjoittaa kaupallista ja/tai taloudellista toimintaa. Sen tehtävänä on nosturivuokraamojen hyväksyminen maksua vastaan. SCK:lla ei ole julkisoikeudellista perustaa.

SCK on siten 85 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu yritys.

- (18) Se tosiasia, että SCK on hyväksymisneuvoston tunnustama hyväksymislaitos ja noudattaa asiaa koskevia eurooppalaisia standardeja (EN 45 000 -sarja), ei estä 85 artiklan 1 kohdan soveltamista. Se tosiasia, että hyväksymisneuvosto on tunnustanut SCK:n säännöt, ei oikeuta SCK:ta toimimaan kilpailuoikeuden vastaisella tavalla.

(1) EYVL N:o L 117, 7.5.1994, s. 30.

(2) EYVL N:o L 316, 23.11.1988, s. 43.

- (19) SCK:n hyväksymät nosturivuokraamot ovat myös 85 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja yrityksiä.

Osallistuminen SCK:n järjestelmään, joka käsittää sääntöjen ja määräysten hyväksymisen, on siten 85 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu yritysten yhteenliittymän sopimus ja/tai päätös.

Kilpailun rajoitukset

Suosituksat ja sisäiset taksat (FNK)

- (20) Ennen kansallisen tuomioistuimen 11 päivänä helmikuuta 1992 tekemää päätöstä FNK:n jäsenet olivat velvollisia soveltamaan "kohtuullisia" taksoja nosturien vuokraamisessa. Tätä tarkoitusta varten FNK julkaisi kustannuslaskelmia ja niihin perustuvia suositustaksoja⁽¹⁾. Tietäntyyppisiä nostureita vuokraavat yhtiön neuvottelivat säännöllisesti suositustaksoista ja nosturivuokraamojen vuokralle antamisesta perimistä maksuista. Kuten 10 kohdasta ilmenee, FNK osallistui näihin neuvotteluihin. Yhdessä sovitut suositushinnat, joita joko noudatettiin käytännössä tai ei, mahdollistavat suhteellisen luotettavan kilpailijoiden hinnoittelupolitiikan ennustamisen. Vaikka, kuten FNK väittää, nosturivuokraamoiden tuli itse voida määritellä käsite "kohtuullinen", mikä ei kuitenkaan ole ilmeistä, on kuitenkin osoitettu, että nosturivuokraamojen ja FNK:n kesken on neuvoteltu taksojen kohtuullisuudesta. FNK:n väite, jonka mukaan suositustaksoja sovellettiin vain "sisäisesti", ei muuta sitä tosiasiakka, että FNK:n jäsenet olivat sisäisten sääntöjen 3 artiklan b kohdan mukaan *velvollisia* soveltamaan "kohtuullisia" taksoja. FNK:n väite, jonka mukaan nosturivuokraamot olivat "täysin vapaita" hinnoittelussaan, on sen vuoksi perätön. Samojen sääntöjen 3 artiklan c kohdan mukaan FNK:n jäsenten on noudatettava FNK:n laatimia yleisiä ehtoja, joissa viitataan FNK:n suositustaksoihin. Määräysten 10 artiklan 1 kohdan d alakohdan mukaan seurauksena voi olla erottaminen, jos jäsen toimii muun muassa sisäisten sääntöjen vastaisella tavalla. Tämän vuoksi suositustaksojen ja yhtiöiden omien taksojen järjestelmä, jolla on tarkoitus antaa sisältöä "kohtuullisten taksojen" käsitteelle, kuuluu komission päätösten ja Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön, erityisesti tuomioiden 17.10.1972 asiassa 8/72 (Vereening van Cementhandelaren v. komissio) ja 27.1.1987 asiassa 45/85 (Verband der Sachversicher v. komissio)⁽²⁾ mukaan perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan alaan.

- (21) Säännöt voivat olennaisesti rajoittaa kilpailua, kun otetaan huomioon nosturivuokraustoiminnan kokonaisliikevaihto ja FNK:n jäsenten osuus siitä (ks. 6 kohta).

Ylimääräisten nostureiden vuokrauskielto ["inhuurverbod" (SCK)]

- (22) Sääntöjen 7 artiklan mukaan SCK:n hyväksymät yhtiöt eivät saaneet vuokrata nostureita SCK:hon kuulumattomilta yhtiöiltä. Tämä vaatimus kumottiin lopulta 4 päivänä marraskuuta 1993 kansallisen tuomioistuimen tätä vaadittua.

- (23) SCK:n hyväksyntää vailla olevien yhtiöiden aliurakoitsijoina käyttämisestä koskeva kielto rajoittaa hyväksytyjen yhtiöiden toimintavapautta. Ottaen huomioon oikeudellinen ja taloudellinen yhteys on ratkaistava kysymys siitä, estyykö tai rajoittuuko taikka vääristyykö kilpailu kiellon takia 85 artiklan 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla. Jos kyseinen kielto liittyy hyväksymisjärjestelmään, joka on täysin julkinen, riippumaton ja avoin ja johon sisältyy muiden järjestelmien vastaavien takuiden hyväksyminen, voidaan päätellä, että sillä ei ole kilpailua rajoittavaa vaikutusta vaan sen tarkoituksena on ainoastaan täydellisesti taata hyväksytyjen tavaroiden tai palvelujen laatu.

Kuten jäljempänä selitetään yksityiskohtaisemmin, tämän tapauksen vuokrauskielto kuuluu 85 artiklan 1 kohdan kiellon soveltamisalaan, koska SCK:n hyväksymisjärjestelmä ei missään tapauksessa ole täysin avoin — tai ei ainakaan ollut sitä 21 päivään lokakuuta 1993 — eikä se sallinut muiden järjestelmien vastaavien takeiden hyväksymistä.

- (24) Alusta pitäen SCK:n hyväksymisjärjestelmässä oli suljetun järjestelmän piirteitä. Ennen sen käyttöönottoa (ja 28 päivään huhtikuuta 1992) FNK:n jäsenet olivat velvollisia FNK:n sisäisten sääntöjen 3 artiklan a kohdan mukaan antamaan etusijan muille jäsenille nostureita vuokratessaan. Alusta pitäen eli 13 päivästä heinäkuuta 1984 18 päivään syyskuuta 1987 ainoastaan FNK:n jäsenet olivat oikeutettuja saamaan SCK:n hyväksynnän (nosturien vuokrauksen hyväksymistä koskevien määräysten 2 artikla). Tämän jälkeen FNK:n sääntöjen 4 artiklan a kohdan nojalla ainoastaan Alan-komissa sijaitsevat nosturivuokraamot hyväksyttiin FNK:n jäseniksi, joten ulkomaiset nosturivuokraamot jätettiin SCK:n hyväksymisjärjestelmän

⁽¹⁾ FNK:n ilmoitus 17 ja 18 kohta.

⁽²⁾ Kok. 1972, s. 977, kohdat 15—25 ja Kok. 1987, s. 405, kohdat 34—43.

ulkopuolelle. vaikka syyskuussa 1987 poistettiin nimenomainen edellytys, jonka mukaan SCK voi hyväksyä ainoastaan FNK:n jäseniä, käytännössä FNK:hon kuulumattomien oli edelleen hankalampaa saada hyväksyntä. Näin ollen osallistumiskustannukset olivat tammikuuhun 1992 saakka FNK:hon kuulumattomille huomattavasti korkeammat kuin jäsenille (ks. 9 kohta). SCK:hon kuuluvat jäsenet oli suurelta osin samoja kun FNK:n jäsenet (ks. 5 kohta). Ulkomaisten nosturivuokraamoiden pääsyä hyväksymisjärjestelmän piiriin vaikeutti lisäksi se, että hyväksymisvaatimukset oli sovitettu Alankomaiden olosuhteisiin. Kauppakamarin rekisteriin kuulumisen oli tarpeen 1 päivään toukokuuta 1993, ja FNK:n yleisiä ehtoja oli noudatettava 21 päivään lokakuuta 1993 (ks. 11 kohta).

- (25) Lisäksi SCK:n hyväksymisjärjestelmään ei sisälly muiden järjestemien vastaavien takuiden hyväksyminen — ei muiden yksityisoikeudellisten laitosten perustamien hyväksymisjärjestelmien EU:ssa eikä nosturivuokrausmarkkinoiden turvallisuudesta säädettyjä vastaavia takuita koskevien valtiollisten järjestelmien.

SCK ehdotti 12 päivänä heinäkuuta 1993 päivätyssä kirjeessä ja tarkempia yksityiskohtia sisältäneessä 3 päivänä elokuuta 1993 päivätyssä kirjeessä nosturien vuokrauksen hyväksymistä koskevien määräysten 7 artiklassa tarkoitetun vuokrauskiellon ("inhuurverbod") muuttamista siten, että voidaan käyttää ainoastaan nostureita, "joiden hyväksynnästä on olemassa pitävät todisteet aikaisemman hyväksynnän muodossa, jonka on myöntänyt — Alankomaissa tai muualla — joko säätiö tai muu hyväksymislaitos, jolla on nosturivuokraamojen hyväksymiseen vaadittava kelpoisuus ja joka hyväksymistoinnassaan todistettavasti soveltaa vastaavia arviointiperusteita".

Komissio ilmoitti SCK:lle kirjallisesti 2 päivänä elokuuta 1993, että tämä ehdotus ei ollut komission huomautukset huomioon ottaen riittävä, koska ei ollut osoitettu, että SCK:n käyttöönottona yksityisoikeudellisen hyväksymisjärjestelmän kaltainen järjestelmä lisäisi mitään olennaista jo olemassa oleviin nostureita ja nostolaitteita koskeviin säädettyihin vaatimuksiin. Kaikki tällaiset koneet ja niiden osat kuuluvat edellä mainitun direktiivin 89/392/ETY alaan. Sitä paitsi Alankomaiden hallituksen hyväksymää nosturien tarkastuslaitosta KeBoMoa ei tuolloin pidetty riittävän pätevänä hyväksymislaitoksena, minkä seurauksena kiellettiin nosturit, jotka täyttivät kaikki säädetty vaatimukset, mutta joilla oli ainoastaan KeBoMan hyväksyntä. Käytännössä FNK:n ja SCK:n ehdotuk-

sella olisi siten hyvin vähän tai ei ollenkaan vaikutusta.

- (26) Vuokrauskielto, joka otettiin käyttöön 1 päivänä tammikuuta 1991, vahvisti hyväksymisjärjestelmän suljetun luonteen ja itse asiassa edisti kyseisten yhtiöiden keskinäistä etuoikeutta.

Kielto ei ainoastaan rajoittanut SCK:hon kuuluvien yhtiöiden toimintavapautta ja siten niiden välistä kilpailua, vaan se myös esti merkittäväällä tavalla kolmansien, erityisesti toisessa jäsenvaltiossa sijaitsevien yritysten pääsyn Alankomaiden markkinoille (ks. 11 kohdan ensimmäinen alakohta). SCK ei ole osoittanut, että nykyinen hyväksymisjärjestelmä ei voi toimia ilman edellä mainittua kieltoa ja muita rajoituksia. Se tosiasia, että SCK:n järjestelmä edelleen toimii senkin jälkeen, kun se on pakotettu poistamaan mainitut rajoitukset, osoittaa pikemminkin päinvastaista.

- (27) SCK:n hyväksymisjärjestelmän osana olevan vuokrauskiellon kilpailunvastainen luonne ja sen seuraukset on nähtävä seuraavien seikkojen kannalta: muista nosturivuokraamoista vuokrattujen nostureiden runsas käyttö, SCK:hon kuuluvien yhtiöiden markkinaosuus, FNK:n asema ja suurimpien vuokranostureita käyttävien yhtiöiden toiminta SCK:ssa. Kyseisten yhtiöiden esiintyminen SCK:n toimielimissä on käytännössä johtanut siihen, että SCK:n hyväksymillä yhtiöillä on paremmat mahdollisuudet saada suurimmat urakat. Muun muassa Shellin ja Nederlandse Spoorwegenin sisäisten ohjeiden mukaan ainoastaan SCK:n hyväksymiä nosturivuokraamoja saadaan käyttää.

- (28) SCK:n sääntöjen 9 ja 10 artiklassa määrätään SCK:hon kuuluvien yhtiöiden erottamisesta tai hyväksynnän peruuttamisesta, jos ne eivät noudata erinäisiä vaatimuksia, kuten SCK:n ulkopuolisten yhtiöiden nostureiden vuokrauskieltoa. SCK:hon kuuluvan yhtiön erottamisesta tai hyväksynnän peruuttamisesta ilmoitetaan ammattilehdissä julkaistavalla ilmoituksella (ks. SCK:n sääntöjen 8 artikla). Kyseisten SCK:hon kuuluvien yhtiöiden osalta, jotka jatkavat liiketoiminnan harjoittamista, on olemassa epäsuora hyväksynnän kumoamisen uhka, ja näin syntyy yleinen käsitys, jonka mukaan on parempi välttää liiketoimintaa kyseisen yhtiön kanssa. Tällaiset ilmoitukset ovat siten kyseisten yhtiöiden kannalta erittäin haitallisia.

- (29) FNK edellyttää jäsentensä sijaitsevan Alankomaissa (FNK:n sääntöjen 4 artiklan a kohta), ja SCK:n hyväksymisvaatimukset, alun perin ilmoitetussa toisinnossa, perustuivat ja suuntautuivat kokonaan ja yksinomaan Alankomaiden tilanteeseen, joten muista jäsenvaltioista peräisin olevat yhtiöt — erityisesti Belgiasta ja Saksasta (ks. 11 kohta) —

jäivät ulkopuolelle tai ainakin niiden pääsy Alankomaiden markkinoille vaikeutui huomattavasti. Toisaalta Alankomaiden nosturivuokraamoilta, jotka haluavat harjoittaa liiketoimintaa esimerkiksi Belgian tai Saksan markkinoilla, ei edellytä muuta kuin kyseisten maiden säädettyjen vaatimusten noudattamista. Saksassa ja Belgiassa on vastaavainen nostureiden säädetty tarkastusjärjestelmä kuin Alankomaissa.

- (30) SCK:n vuokrauskielto voi huomattavasti rajoittaa kilpailua nosturinvuokraustoiminnan kokonaislikevaihdon, SCK:n hyväksymien yhtiöiden markkinaosuuden ja urakoita antavien yritysten toiminnan osalta.

Vaikutukset jäsenvaltioiden väliseen kauppaan

- (31) FNK ja SCK kiistävät, että asialla olisi vaikutusta jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Ne käyttävät perusteena tämän alan rajat ylittävän liiketoiminnan suppeutta väittäen, että "siirrettäviä nostureita ei ole ominaisuuksiensa vuoksi tarkoitettu kuljettaviksi". Kuitenkin FNK:n käsikirjasta käy ilmi, että Kruppin nosturien enimmäisnopeus on 63—78 kilometriä tunnissa (vuoden 1991 käsikirja, s. 10). FNK:n käsikirjan sivulla 124 olevassa ilmoituksessa tarjotaan vuokralle nostureita, joiden nostokapasiteetti on 12—400 tonnia ja jotka "voidaan pystyttää nopeasti missä tahansa". Tämä tarkoittaa (kuten sana "siirrettävä" itse asiassa merkitsee) sitä, että on täysin mahdollista kuljettaa siirrettäviä nostureita ja että kyseinen järjestelmä tämän vuoksi on yhteisön sisäistä kauppaa mahdollisesti rajoittava tekijä. Tämä pitää paikkansa, vaikka osapuolet eivät tällä hetkellä harjoita yhteisön sisäistä toimintaa, kuten Euroopan yhteisöjen tuomioistuin tuomiossaan 25.10.1983, asiassa 107/82 (AEG — Telefunken v. komissio) (1). Se, että valittajista kaksi on Belgiasta, osoittaa yhteisön sisäisen kaupan olevan todella mahdollista. Edellä 21 ja 30 kohdassa esitetyistä syistä (mahdollinen) vaikutus kauppaan on olennainen.

2. 85 artiklan 3 kohta

- (32) FNK:n määräyksistä ja sisäisistä säännöistä ja SCK:n määräyksistä ja säännöistä ilmoitettiin komissiolle puuttumattomuustodistuksen tai vaih-

toehtoisesti 85 artiklan 3 kohdan mukaisen poikkeuksen saamiseksi.

- (33) Poikkeuksen saamiseksi FNK:n ja SCK:n on muun muassa osoitettava, että yritysten yhteenliittymien sopimukset ja päätökset parantavat nosturinvuokraustoimintaa antamalla kuluttajille kohtuullisen osan saavutetusta hyödystä. Parannuksen tulee tuoda mukanaan objektiivisia ja olennaisia etuja kilpailussa ilmenevien haittojen tasapainottamiseksi. Ks. Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 13.7.1966 yhdistetyssä asiassa 56 ja 58/64 (Consten ja Grundig v. komissio) (2).

Suosituksat ja FNK:n sisäiset taksat

- (34) Ei ole näytetty toteen, että velvollisuus soveltaa "kohtuullisia" taksoja, markkinoiden lisääntyvän avoimuuden väitetystä tavoitteesta huolimatta, osaltaan parantaisi nosturinvuokraustoimintaa ja että kuluttajat, tässä tapauksessa nostureita vuokraavat yhtiöt, saisivat kohtuullisen osan saavutetusta hyödystä. Päinvastoin: 10 kohdassa mainitun riippumattoman toimialatutkimuksen mukaan käytetyt suositustaksat ja sisäiset taksat, jotka FNK määritteli tehdäkseen selväksi "kohtuullisen" taksan käsitteen, olivat yleensä markkinataksoja korkeampia. Tutkimuksen laatijat selittävät tämän osaltaan sillä, että "markkinoilla on varauduttava kilpailuun".
- (35) Näin ollen ei ole edellä mainituista syistä mahdollista myöntää poikkeusta Euroopan yhteisön perussopimuksen 85 artiklan 3 kohdan nojalla.

Vuokrauskielto ["inhuurverbod" (SCK)]

- (36) Kysymystä vuokrauskiellon oikeutuksesta poikkeukseen on tarkasteltava yhteydessä hyväksymisjärjestelmään, joka sitä koskee.

SCK on ilmoitanut, että hyväksymisjärjestelmän tarkoitus on luoda avoimuutta markkinoille ja että vuokrauskielto on nähtävä tärkeänä välineenä, jolla taataan nostureiden ja toimintaan osallistuvien yhtiöiden palveluiden laatu. SCK:n laatiman hyväksymisjärjestelmän väitetään tuovan arvonlisää määräyksellä tai asetuksella säädettyjen asiaa koskevien vaatimusten lisäksi. On myös väitetty, että vuokrauskielto on ainoa tapa valvoa tehokkaasti SCK:n asettamien vaatimusten täyttymistä. Väitetään, että vuokrauskielto on määrätty hyväksymisneuvoston tunnustamisperusteissa, jotka perustuvat laatujärjestelmien ISO-standardeihin.

(1) Kok. 1983, s. 3151, kohta 60.

(2) Kok. 1966, s. 424.

- (37) Komissio ei ole samaa mieltä SCK:n kanssa. Ei ole näytetty toteen, että SCK:n hyväksymisjärjestelmä toisi todellista arvonlisää sovellettavien säädettyjen vaatimusten lisäksi. Siihen liittyneitä yhtiöitä koskevat vaatimukset ovat itse asiassa aivan samat kuin säädetyt, erityisesti vero- ja sosiaaliturvasäännösten ja turvallisuussääntöjen noudattamisen osalta (ks. 11 kohta). SCK tunnusti tämän selvästi ilmoituksessaan. SCK kiinnitti erityistä huomiota siihen, että "se aikoo ainoastaan varmistaa että hyväksytty yhtiö voi osoittaa täyttävänsä säädetyt vaatimukset" ⁽¹⁾.

Viranomaisten vastuulla on varmistaa, että kaikki yhtiöt noudattavat säädettyjä vaatimuksia riippumatta siitä, osallistuvatko ne järjestelmään vai eivät. Ks. Euroopan yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistumen tuomio 12.12.1991 asiassa T-30/87 (Hilti AG v. komissio) ⁽²⁾. Valittajat ovat luovuttaneet komissiolle asiakirjoja, joiden perusteella on selvää, että SCK:n hyväksymisjärjestelmään kuulumattomat yhtiöt voivat samalla tavoin osoittaa täyttävänsä säädetyt vaatimukset. Komissio on täysin vakuuttunut, että SCK:hon liittyville yhtiöille asetetut rajoitukset ja SCK:hon liittymättömille aiheutuneet haitat ovat merkittävämpiä kuin mitkään SCK:n ilmoittamat edut.

Useimmat SCK:n nosturivuokraamon hyväksymiselle asettamista turvaehdoista sisältyvät myös työsuojelulakiin (Arbowet) perustuviin turvallisuussäännöksiin ja lukuisiin ministeriöiden antamiin määräyksiin. Näiden määräysten noudattamista valvoo virallisesti KeBoMa ja erityisesti työsuojeluvirasto. Vastaavasti SCK:n useimmat muuta kuin turvallisuutta koskevat vaatimukset — kuten verojen ja sosiaaliturvamaksujen maksamista, kaupakamarin rekisteröintiä, kolmannen osapuolen vakuutusta, luottokelpoisuutta ja työehtosopimuksen noudattamista koskevat vaatimukset — sisältyvät jo säädettyihin vaatimuksiin. SCK ylittää määräykset asettamalla liiketoiminnan harjoittamistapaa koskevia vaatimuksia, mutta se pelkäänsä ei riitä oikeuttamaan kilpailunrajoitusten käyttöä.

Vaikka SCK:n esittämät hyväksymisjärjestelmän edut olisivatkin merkittävämpiä kuin siihen liittymättömien yhtiöiden haitat, ei ole vielä todistettu,

että SCK:n hyväksymisjärjestelmä ei voisi toimia ilman vuokrauskieltoa. Järjestelmä on itse asiassa toiminut ilman vuokrauskieltoa 4 päivää marraskuuta 1993 (katso 11 kohta). SCK:n mukaan vuokrauskiellosta on säädetty hyväksymisneuvoston tunnustamisperusteiden 2 kohdan 5 alakohdassa, joka perustuu laatujärjestelmien ISO-standardeihin. Kuitenkin 2 kohdan 5 alakohdassa mainitaan kolme tapaa valvoa toimittajayhtiön, tässä tapauksessa ylimääräisiä nostureita vuokraavan nosturivuokraamon, toiminnan laatua. Muun muassa on mahdollista, että jälkimmäinen voi toimeksiantajana päättää omavastuusesti, täyttääkö toimeksiantannon saanut toinen nosturivuokraamo säädetyt laatuvaatimukset, esimerkiksi esittämällä testaustodistusten, nostokykytodistusten jne. Tällä tavoin nosturivuokraamo, joka jostakin syystä ei halua kuulua SCK:hon, voi kuitenkin periaatteessa päästä markkinoille, eikä laatu kärsi.

- (38) Tosiasiassa komission hyväksymispolitiikkaan on mahdollista sisällyttää yksityisoikeudellisia hyväksymisjärjestelmiä, joilla on tarkoitus täydentävästi valvoa säädettyjen vaatimusten noudattamista; rajoittamatta sitä, että näiden järjestelmien yksityiskohdat ovat kuitenkin perustamissopimuksen kilpailusääntöjen mukaisia. Kilpailua rajoittavia tekijöitä, joista määrätään 85 artiklan 1 kohdassa, ei voida oikeuttaa vain sillä perusteella, että hyväksymisjärjestelmän käyttöönotto sellaisenaan soveltuu komission hyväksymispolitiikkaan.
- (39) Edellä mainituista syistä ei ole mahdollista myöntää Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 85 artiklan 3 kohdan mukaista poikkeusta.

3. Asetuksen N:o 17 3 artikla

- (40) Asetuksen N:o 17 3 artiklan 1 kohdan mukaan komissio voi päätöksellään vaatia havaitessaan 85 artiklaa rikotun, että kyseinen yritys lopettaa rikkomisen.

4. Asetuksen N:o 17 15 artikla

- (41) Asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaan komissio voi päätöksellään määrätä 1 000—1 000 000 ecun suuruisen sakon tai sakon, joka on enintään 10 prosenttia yritysten edellisen toimintavuoden liikevaihdesta, kun

⁽¹⁾ SCK:n ilmoitus 28 kohta. Ks. myös ilmoitus 26 ja 27 kohta. SCK on selvästi nyt muuttanut kantaansa (vastaus 21.10.1994 päivättyyn väitteeseen, s. 19, alaviite 3).

⁽²⁾ Kok. 1991 (II-1439), kohta 118.

yritykset tahallisesti tai tuottamuksellisesti rikkoivat 85 artiklaa vastaan. Sakon suuruutta määriteltessään komission on otettava huomioon kaikki olennaiset tekijät, erityisesti rikkomuksen vakavuus ja ajallinen kesto.

(42) Mainitun asetuksen 15 artiklan 5 kohdan mukaan sakkoja ei voida määrätä sellaisen toiminnan perusteella, joka liittyy sopimuksiin ja yhteisesti sovitun tosiasiallisen toimintaan komissiolle jätetyn ilmoituksen jälkeen ja ennen komission päätöstä 85 artiklan 3 kohdan soveltamisesta. Edellä mainitussa päätöksessään 94/272/EY komissio kuitenkin julisti toimien asetuksen N:o 17 15 artiklan 6 kohdan mukaisesti, että tätä määräystä ei voida soveltaa tässä tapauksessa.

(43) Komission käsityksen mukaan kyseisessä tapauksessa FNK:lle on määrättävä sakkoja suositustaksojen ja sisäisten taksojen järjestelmän takia ja SCK vuokrauskiellon takia.

(44) FNK ja SCK eivät ole voineet olla tietämättömiä siitä, että määräyksiä rikkova toiminta rajoitti kilpailua tai ainakin vaikutti siihen.

(45) Sakon suuruutta määriteltessään komissio ottaa huomioon erityisesti seuraavat tekijät:

— mainituilla määräyksillä valvotaan tai rajoitetaan Alankomaiden nosturivuokrausmarkkinoita keinoitekoisesti ja siten väristetään nosturivuokrausalan yhteisön markkinoita,

— FNK ja SCK ovat nosturivuokrausmarkkinoilla merkittäviä tekijöitä, ja ne ovat läheisessä yhteydessä toisiinsa, ja ne muodostuvat useista yrityksistä, joilla on merkittävä osa nosturien vuokrausmarkkinoista,

— rajoituksista luovuttiin vasta tuomioistuimen tätä koskevan päätöksen jälkeen.

(46) FNK:n kohtuullisten taksojen soveltamista koskevat säännöt otettiin käyttöön 15 päivänä joulukuuta 1979, ja ne olivat voimassa 28 päivään huhtikuuta 1992. FNK:n säännöistä ilmoitettiin komissiolle 6 päivänä helmikuuta 1992. Koska sakkojen määräämistä koskevan kiellon poistamisesta tehty päätös 94/272/EY koski ainoastaan ylimääräisten nostureiden vuokrauskieltoa, eikä FNK:n hinta- ja taksajärjestelmää, FNK:lle määrätty sakko voi koskea ainoastaan aikaa ennen 6 päivää helmikuuta 1992. SCK:n sääntöjen vuokrauskielto otettiin käyttöön 1 päivästä tammikuuta 1991 ja julistettiin kansallisen tuomioistuimen päätöksellä pätemättömäksi 17 päivästä helmikuuta 9 päivään heinäkuuta

1992 sekä uudestaan 4 päivästä marraskuuta 1993 alkaen. SCK:lle määrättyjen sakkojen määrässä ei ole otettu huomioon SCK:n sopimusten ilmoittamisen 15 päivänä tammikuuta 1992 ja päätöksen 94/272/EY 22 päivänä huhtikuuta 1994 ilmoittamisen välistä ajanjaksoa.

ON TEHNYT SEURAAVAN PÄÄTÖKSEN:

1 artikla

Federatie van Nederlandse Kraanverhuurbedrijven (FNK) on 15 päivästä joulukuuta 1979 28 päivään huhtikuuta 1992 rikkonut Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa vastaan soveltamalla suositustaksoja ja sisäisiä taksoja, minkä vuoksi sen jäsenten oli mahdollista ennakoida toistensa hinnoittelupolitiikka.

2 artikla

FNK:n on lopetettava 1 artiklassa takoitettu määräysten rikkominen heti, jollei se ole jo tehnyt sitä.

3 artikla

Stichting Certificatie Kraanverhuurbedrijven (SCK) on rikkonut Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa kieltämällä siihen liittyneitä yhtiöitä 1 päivästä tammikuuta 1991 4 päivään marraskuuta 1993, lukuun ottamatta ajanjaksoa 17 päivästä helmikuuta 9 päivään heinäkuuta 1992, nostureiden vuokraamisen SCK:hon kuulumattomilta yhtiöiltä, minkä seurauksena SCK:hon kuulumattomien nosturivuokraamoiden ja erityisesti ulkomaisten nosturivuokraamojen pääsy Alankomaiden nosturivuokrausalalle estyi, ottaen huomioon, että SCK:n hyväksymisjärjestelmä sanottuna ajanjaksona ei täyttänyt avoimuuden vaatimusta eikä mahdollistanut muiden järjestelmien vastaavien takuiden hyväksymistä.

4 artikla

SCK:n on lopetettava 3 artiklassa tarkoitettu määräysten rikkominen heti, jollei se ole jo tehnyt sitä.

5 artikla

1. FNK:lle määrätään 11 500 000 ecun sakko 1 artiklassa tarkoitettua rikkomuksesta.

2. SCK:lle määrätään 300 000 ecun sakko 3 artiklassa tarkoitettua rikkomuksesta.

6 artikla

Edellä 5 artiklassa tarkoitetut sakot on maksettava ecuina kolmen kuukauden kuluessa tämän päätöksen ilmoittamisesta seuraavalle Euroopan yhteisöjen komission pankkitilille:

310-0933000-34
Bank Brussel Lambert
Europees Agentschap
Rondpunt Schuman 5
B-1040 BRUSSEL

Tämän maksuajan päätyttyä korko on ilman eri kehotusta maksettava Euroopan rahapoliittisen instituutin ecumääräisestä rahaliikenteestä säädetyn korkokannan mukaisesti sen kuukauden ensimmäisenä työpäivänä, jolloin tämä päätös tehtiin, lisättynä 3,5 prosenttiyksiköllä eli 9,25 prosentilla.

7 artikla

Tämä päätös on osoitettu seuraaville:

- 1) Stichting Certificatie Kraanverhuurbedrijf
Postbus 551
NL-4100 AH CULEMBORG
- 2) Federatie van Nederlandse Kraanverhuurbedrijven
Postbus 312
NL-4100 AH CULEMBORG.

Tämä päätös on täytäntöönpanokelpoinen Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 192 artiklan nojalla.

Tehty Brysselissä 29 päivänä marraskuuta 1995.

Komission puolesta

Karel VAN MIERT

Komission jäsen